

Што (не)треба да претставува модата

Авторки: Др. Александра Шибич-Копиец и Катерина Златановска Попова

Еlegantна и лежерна, класична и модерна—модата опфаќа мноштво дефиниции. Сепак, во последно време, со дискурсот за модата главно доминираат спротивставени концепти: брза и бавна мода, при што вториот понекогаш се нарекува и одржлив, иако овие термини не се секогаш синоними. Дополнително, постојат иницијативи кои придонесуваат за отворање на овој дијалог и промовираат проеколошки потрошувачки навики. Во следниот дел, ќе дознаете за една таква иницијатива—полско-македонскиот проект „Стоп за брзата мода.“

Влијанието на индустријата врз животната средина

Модната индустрија се соочува со критики веќе неколку години поради штетните ефекти врз животната средина. Се проценува дека таа е одговорна за:

- 8 до 10 проценти од глобалните емисии на јаглероден диоксид (што е еквивалентно на 4 до 5 милијарди тони годишно)
- потрошувачка на 79 трилиони литри вода годишно (што е приближно волуменот на водата што тече низ реката Висла во период од две и пол години)^[1]
- Приближно 20% од индустриското загадување на водата потекнува од обработката и бојадисувањето на текстилот.
- 35% од примарните микропластики во океаните
- 92 милиони тони текстилен отпад годишно^[2]

[1] Personal calculations derived from data regarding the average annual flow of the Vistula River in Tezew:
<https://www.imgw.pl/sites/default/files/2022-01/imgw-pib-monografia-2022.01-metody-obliczania-przeplywu-sredniego-niskiego-sqn-calosc-min.pdf>

[2] Niinimäki, K., Peters, G., Dahlbo, H., Perry, P., Rissanen, T., & Gwilt, A. (2020). The environmental cost of fast fashion. *Nature Reviews: Earth and Environment*, 1, 189-200. <https://doi.org/10.1038/s43017-020-0039-9>

Co-funded by
the European Union

Што (не)треба да претставува модата?

Што претставува брзата мода?

Во однос на штетните ефекти врз животната средина, брзата мода се смета за најштетна—појава карактеризирана со брзо воведување на трендовска, но евтина облека на пазарот. Брендовите кои го користат овој модел лансираат бројни колекции годишно, потпирајќи се на евтина работна сила и неквалитетни материјали.^[3] Често се забележува дека компаниите воведуваат стотици нови артикли на пазарот секоја недела.

Една кинеска компанија во индустријата постави толку висок стандард што терминот „ултра брза мода“ е посоодветен. Shein, компанијата за која станува збор, произведува до 10.000 нови дизајни дневно. Според консултантската кука McKinsey, компаниите кои практикуваат брза мода ги раководат своите бизнис модели со помош на:

- **Флексибилни и скалабилни синџири на снабдување:** функционираат преку обемни мрежи на добавувачи кои често произведуваат исклучиво за нив.
- **Дизајн базиран на податоци:** користат анализа на трендови и побарувачка за креирање и избор на производи базирани врз популарноста и повратните информации од клиентите.
- **Лојална база на клиенти:** оваа база се гради преку иницијативи за маркетинг со влијателни лица и создавање на заедница на социјалните мрежи, што резултира со намалени трошоци за привлекување на клиенти.

[3] <https://goodonyou.eco/what-is-fast-fashion/>

Што (не)треба да претставува модата?

- **Ангажирање на мобилни апликации:** Подобрете го корисничкото искуство преку гејмификација со обезбедување поени за лојалност за активности како што се испраќање рецензии или гледање преноси во живо.^[4]

Посветеност кон мода која е долговечна

За разлика од брзата мода, идејата на бавната мода се фокусира на:

- **Висококвалитетна и издржлива облека:** парчињата облека обично се изработуваат од природни влакна (како волна, памук и лен) или рециклирани материјали, со внимателен избор на материјали и производствени методи насочени кон максимизирање на долговечноста на производите.
- **Етика:** движењето на бавната мода се залага за праведни работни услови и поддржува локално производство, со што придонесува за намалување на јаглеродниот отпечаток поврзан со транспортот.
- **Минимизирање на отпадот:** облеката создадена во овој тренд е честопати безвременска, со што се одбегнуваат краткотрајните модни трендови.^[5]
- **Транспарентност:** Компаниите насочени кон бавната мода често применуваат транспарентни производствени практики, овозможувајќи им на потрошувачите да донесат информирани одлуки за своите купувања.^[6]

[4] <https://www.mckinsey.com/featured-insights/mckinsey-explainers/what-is-fast-fashion>

[5] <https://italianartisan.com/what-is-slow-fashion/>

[6] <https://www.forbes.com/sites/christophermarquis/2021/05/14/what-does-slow-fashion-actually-mean/>

Co-funded by
the European Union

Што (не)треба да претставува модата?

Ставот на потрошувачите во насока на етичноста на бавната мода

Ставовите на потрошувачите кон концептот на бавната мода укажуваат на свесен пристап кон купувањето, со акцент на квалитет, етиката и одржливост на животната средина.

Можеме да го забележиме следново:

- носење информирани одлуки и спречување на импулсивни купувања
- приоритизирање на квалитетот над квантитетот
- поддршка на компании кои покажуваат етичност во работењето и производството
- купување на облека од втора рака
- свесно управување со гардеробата
- поправка наместо фрлање.

Капсуларна гардероба

Фокусирајќи се на етичноста на бавната мода вреди да се осврнеме на капсулната гардероба, концепт кој застапува минималистички пристап кон модата, карактеризиран со ограничен избор на парчиња облека кои можат да се комбинираат и да се вклопат во повеќе различни стилови.

Што (не)треба да претставува модата?

“Стоп за брзата мода”

Капсулната гардероба беше главна тема на најдобрите блогови (и влогови) пристигнати на натпреварот организиран во рамките на иницијативата „Стоп за брзата мода.“ Овој проект е реализиран од Полската фондација за едукација, развој и иновации во соработка со македонското здружение МАТА Скопје.

Победниците на натпреварот, Елена Олеховна Хром, Матеа Макаровска и Магда Чичомска, беа објавени на 16 октомври 2024 година, за време на вебинарот „Стоп за брзата мода,“ кој беше организиран во рамки на Еразмус деновите. Вебинарот не само што послужи за објавување на резултатите од натпреварот и прогласување на победниците, туку и за отворање на дискусијата поврзана со предизвиците во модната индустрија.

Еве ги линковите каде може да ги видите проектите на нашите победници:

1. Матеа Макаровска од Македонија:

<https://youtube.com/shorts/Ysr79tD4rQk?feature=share>

2. Елена Хром од Украина:

<https://youtube.com/shorts/rRhONl3dOBg?feature=shared>

https://youtube.com/shorts/df6_rFrUkrs?feature=shared

<https://youtube.com/shorts/HeCsjuduQGw?feature=shared>

3. Магдалена Чичомска од Полска:

<https://tycikraft.blogspot.com/2024/09/szafa-kapsukowa-i-juz-masz-w-co-sie.html>

Co-funded by
the European Union

Што (не)треба да претставува модата?

Во рамки на тековните и позитивни трансформации во модниот сектор кои ја промовираат бавната мода, експертите ги истакнаа:

- Надградување, или обновување на неупотребувани и несакани модни парчиња и додатоци.
- Популаризација на ретро модата
- Позитивна промена во однесувањата на потрошувачите
- Одржливи перспективи на потрошувачите

Учесниците на вебинарот имаа можност да се поврзат со претставници од македонската организација СИЕЦ, која е посветена на социјална интеграција. Во рамките на оваа организација, се развиваат различни проекти, вклучувајќи иницијативи поврзани со бавната мода и искористување на надградувањето за креирање нови производи.

Конкретни примери на предмети произведени преку подобрување на оштетени или несакани производи значително придонесоа кон дискусијата за цените на облеката и додатоците кои поминале низ процесот на надградување.

За проектот "Стоп за брзата мода"

Примарната цел на полско-македонската иницијатива е да ги оспособи младите лица, студентите и едукаторите активно да учествуваат во модната индустрија на поодржлив и свесен начин, истовремено зголемувајќи ја нивната свест за ефектите на брзата мода врз природната средина и локалните заедници.

Резултатите од проектот опфаќаат онлајн курсеви фокусирани на секторот за одржлива мода, прилагодени за едукатори во стручното образование, сценарија дизајнирани за наставниците за реализирање на работилници со млади, како и едукативни и мултимедијални ресурси поврзани со одржливата мода, и на крајот од проектот, меѓународна конференција со модна ревија со акцент на одржливата мода.

Co-funded by
the European Union

Што (не)треба да претставува модата?

Ве покануваме да се вклучите во проектот!

Резултатите од проектот може да се следат и превземат од FERI Foundation платформата:

<https://feriplatform.org.pl/stop-fast-fashion/>

<https://feriplatform.org.pl/stop-fast-fashion-eng/>

Финансиран од Европската Унија. Сепак, искажаните ставови и мислења се само на авторот(ите) и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската унија или Европската извршна агенција за образование и култура (EACEA). Ниту Европската Унија, ниту EACEA можат да бидат одговорни за нив.

Проектот е кофинансиран од Европската Унија. Сите резултати развиени во рамките на проектот „STOP FAST FASHION“ се достапни под отворени лиценци (CC BY-SA 4.0 DEED). Тие можат да се користат бесплатно и без ограничувања. Забрането е копирање или обработка на овие материјали во целост или делумно без дозвола на авторот. Доколку се користат резултатите, неопходно е да се наведе изворот на финансирањето и неговите автори.

Co-funded by
the European Union

